

ROMAN

diriliş

RUBÇA ASLINDAN ÇEVİRENİ: LETLA ŞENER

D Ü N Y A E D E B İ Y A T I

A painting of Leo Tolstoy, showing him with a beard and long hair, sitting at a desk with his hand to his forehead in a state of distress or deep thought. The background is dark and filled with books.

tolstoy

DİRİLİŞ

Lev Tolstoy

TİMAŞ YAYINLARI | 3725
Dünya Edebiyatı Dizisi | 26

EDİTÖR

Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

1. BASKI

Kasım 2014, İstanbul

2. BASKI

Ağustos 2017, İstanbul

ISBN

ISBN 978-605-08-1803-1

9 786050 818031

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8

Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Telefon: (0212) 482 11 01

Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Bu kitabın Türkiye'deki tüm hakları

Timaş Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

O zaman Petrus ona yaklaşarak şöyle dedi: “Tanrım! Bana kötülük eden kardeşimi kaç kere bağışlayabilirim? Yedi kere mi?” İsa cevap verdi: “Yedi kere değil, yetmiş kere, yedi defa bağışlayacaksın.”

Matta, F. XVIII, 21.

Ne o, kardeşinin gözündeki çöpü görüyorsun da kendi gözündeki merteği görmüyor musun?”

Matta, F. VII, 3.

“... içinizde günah işlememiş kimse, ilk taşı atсын o kadına.”

Yuhanna, F. VIII, 7.

“Öğrenci öğretmeninden üstün olamaz ama kemale ermiş bir kişi öğretmeni gibi olmuş demektir.”

Luka, F. VI, 40.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Yüz binlerce insanın, üst üste yaşadıkları ufak toprak parçasını çirkinleştirmek için var güçleriyle çalışmalarına, üzerinde hiçbir şey yetişmesin diye her yanına taş dikmelerine, filizlenen her otu kökünden koparmalarına, taş kömürü ve petrol yakarak havayı kirletmelerine, ağaçları kesip hayvanları ve kuşları uzaklaştırmalarına rağmen, hâlâ şehirde bahar hüküm sürebiliyordu. Güneş parlıyordu; koparıp atılmayan çimenler her yerde, kaldırım taşlarının arasında bile, boy atıyordu. Kayın, kavak, çiğde ağaçları hoş kokulu, taptaze yapraklar açıyor, ıhlamur ağaçlarının tomurcukları patlıyordu. Kargalar, serçeler, güvercinler ilkbaharın verdiği neşeyle yuvalarını yapmaya başlamışlardı. Sinekler, böcekler güneşin ısıttığı duvar diplerinde vızıldanıyorlardı. Bitkiler de, kuşlar da, böcekler de, çocuklar da neşeliydi. Oysa insanlar -büyük, yetişkin insanlar- birbirlerini aldatmaya, hem kendilerini hem de başkalarını üzmeyle devam ediyorlardı. İnsanlar için önemli ve kutsal olan bu ilkbahar sabahı, Tanrı'nın bütün varlıkların mutluluk ve huzur içinde yaşaması için bahşettiği bir güzellik değil de, onların birbirlerine hükmetmek için uydurdıkları bir yalandı.

İl cezaevi müdürünün makamında baharın bütün canlılar için getirdiği mutluluk ve sevincin ehemmiyeti yoktu; önemli ve kutsal olan, bir gün evvel gelen ve 28 Nisan sabahı saat 9'da ikisi kadın, biri erkek üç tutuklunun duruşmada hazır bulundurulmalarını emreden, başlıklı, numaralı ve mühürlü bir belgeydi. Kadınlardan biri, önemli bir suçlu olduğu için ayrı götürülecekti. Bu emir

gereği, 28 Nisan sabahı saat 8’de kadınlar koğuşunun karanlık, pis kokan koridorunda başgardıyan göründü. Peşinden, beyazlaşmış saçları karmakarışık, bezgin ifadeli, üzerinde kol ağızları sırmalı bir bluz, belinde kenarına açık mavi şerit geçirilmiş bir kuşak olan kadın geldi. Bu, kadın gardıyandı.

Kadın, yanında nöbetçi gardıyanla, koridora açılan kapılardan birine yaklaşarak, “Maslova’yı mı istiyorsunuz?” diye sordu.

Nöbetçi gardıyan anahtarı gürültüyle çevirdi; kapının açılmasıyla birlikte dışarı koridordan daha da pis kokan bir hava akın etti. Nöbetçi gardıyan, “Maslova, mahkemeye!” diye bağırdı ve tutuklunun arkasından kapıyı tekrar kilitledi.

Rüzgârın şehre taşıdığı tarlaların o taptaze havası, cezaevinin avlusunda bile hissediliyordu. Ama koridordaki pislik, katran ve küf kokan hava içeri giren herkesin üstüne bir ağırlık gibi çöküyordu. Avludan gelen kadın gardıyan, bu pis havaya alışık olsa da, içerideki ağırlığı hemen fark etmişti. Koridora girince kendini yorgun hissetmiş, uyumak istemişti.

Koğuşta bir telaştır başlamıştı. Kadın sesleri ve çıplak ayakla koğuşmalar duyuluyordu.

Başgardıyan kafasını kapıdan uzatarak, “Haydi kımılda, Maslova!” diye bağırdı. “Gel buraya, dedim sana!” İki dakika sonra koridorda orta boylu, göğüsleri dolgun bir kadın göründü; canlı adımlarla yürüdü ve gardıyanın önüne gelince hızla dönüp yanında durdu. Genç kadın beyaz bluz ve eteğinin üzerine gri bir pelerin giymişti; ayaklarında keten çorap ve ceza evlerinde giyilen terliklerden vardı. Başına beyaz bir başörtü bağlamıştı; başörtünün kenarından -besbelli mahsus dışarıda bırakılmış- bir tutam siyah, kıvrıkcık saç görünüyordu. Kadının yüzünde, uzun süre kapalı mekânda kalmış insanlarda görülen, bir mahzende yetişen patatesin filizlerini andıran o tuhaf beyazlık vardı. Aynı beyazlık küçük, geniş ellerinde, gömleğinin geniş yakası arasından gözükken dolgun boynunda da göze çarpıyordu. Bu donuk beyaz

yüzde simsiyah ve biraz şiş olmalarına rağmen canlı, parlak, teki hafif şaşı bir çift göz dikkat çekiyordu. Kadın dimdik duruyordu. Koridora çıkınca başını hafif yana yatırarak gardiyanın gözlerinin içine bakmış, kendisinden istenecek her şeyi yapmaya hazır bir tavırla geçip yanında durmuştu. Gardiyan kapıyı kilitlemek üzereydi ki o sırada düz, beyaz saçlı, yaşlı bir kadının soluk, sert çizgili, kırış kırış yüzü uzanıp Maslova'ya bir şeyler söylemeye başladı. Ama gardiyan kapıyı üzerine kapatmaya yeltenince yaşlı kadın susup geri çekildi. İçeriden bir kadın kahkahası duyuldu. Maslova da gülümsedi, kapıdaki parmaklıkları deliğe baktı. Yaşlı kadın da yüzünü parmaklığa dayamış, kısık sesiyle, "Unutma," diyordu, "az konuş, dediğinden dönme, sonrası kolay."

Maslova başını sallayarak, "Dönmem, zaten bundan daha kötüsü ne olabilir ki" diye cevap verdi.

Başgardiyan amirlere has bir kendini beğenmişlikle, çok esprili olduğundan emin bir tavırla, "Dönmezsün tabii, kim dönmek ister ki? Haydi yürü bakalım, marş!" dedi.

Yaşlı kadının delikten bakan gözleri kayboldu, Maslova da koridorun ortasına çıktı; küçük, hızlı adımlarla başgardiyanın peşi sıra yürüdü. Taş bir merdivenden alt kata indiler, kadınlar koğuşundan daha da pis kokan, gürültülü erkekler koğuşundan geçtiler. Koğuşların parmaklıkları, küçük pencerelerinden bakan gözler, onları silahlı iki erin nöbet tuttuğu cezaevi müdürünün odasına kadar takip etti. Masa başında oturan kâtip sigara dumanından sararmış bir kâğıdı erlerden birine uzattı ve tutukluyu işaret ederek, "Al." dedi.

Nijegorod köylüsü, al yanaklı, çiçek bozuğu yüzlü er, kâğıdı palatosunun devrik kol ağzının arasına soktu; gülümseyerek, elmacık kemikleri çıkık çavuş arkadaşına göz kırparak kadını gösterdi. Erler tutukluyla beraber merdiveni inip ana kapıya yöneldiler. Ana kapı açıldı; avluyu geçip cezaevi duvarlarını geride bıraktılar, şehrin taş döşenmiş sokaklarında yürümeye başladılar.

Arabacılar, esnaftan kimseler, aşçı kadınlar, işçiler, memurlar durup tutukluyu merakla süzüyorlardı. Bazıları başını sallayarak, “İşte kötü yola düşenin hali budur!” diyorlardı. Çocuklar, canavar kadına korkudan ürpererek bakıyor, arkasında iki asker yüzünden kimseye zarar veremeyeceğini görerek rahatlıyorlardı. Köyden getirdiği kömürü sattıktan sonra bir meyhaneye girip doyusya çay içen bir köylü Maslova'nın yanına yaklaştı, haç çıkardı ve ona bir kapik uzattı. Kadın kızardı, başını önüne eğip bir şeyler mırıldandı.

Tutuklu, kendine yönelen bakışları hissediyor, belli etmemeye çalışarak başını çevirmeden yan gözle ona bakanları süzüyordu; kendisine gösterilen bu ilgiden hoşlanıyordu. Hapishane havasına nazaran tertemiz bahar havası onu sevindiriyordu; ama taşlara bastıkça cezaevinin biçimsiz terliklerini geçirdiği, hamlamış, uzun ayaklarının tabanları acıyor, o da elinden geldiğince hafif basmaya gayret gösteriyordu. Bir un dükkânının önünde kimsenin ilişmediği güvercinler dolaşıyordu. Tutuklu, az kaldı gümüş rengi bir güvercinin üstüne basıyordu. Güvercin ürktü, kanatlarını çırparak kadının kulağının dibinden geçti; rüzgârı kadının yüzüne vurdu. Kadının dudaklarında bir gülümseme belirdi, sonra durumunu hatırlayınca derin bir göğüs geçirdi.

II

Tutuklu Maslova'nın hikâyesi sıradandı. Köyde yaşayan çiftlik sahibi iki kız kardeşin yanında çalışan hayvan bakıcısı, hiç evlenmemiş bir hizmetçi kadının kızıydı. Kadın hemen her sene bir çocuk doğuruyordu. Köylerde genelde yapıldığı gibi çocukları hemen vaftiz ediyorlardı, ama anne, çalışmasına mani olan bu istenmeyen çocuğu beslemediği için çocuk kısa bir zaman sonra ölüyordu.

Kadının beş çocuğu ölmüştü böyle. Hepsini de vaftiz etmişlerdi, sonrasında ise çocuklar açlıktan ölmüşlerdi. Köyden geçen bir

çingeneden olan altıncı çocuk kızdı, onu da aynı kader bekliyordu, ama yaşlı kız kardeşlerden biri, çıkarılan kaymak inek kokuyor diye hizmetçileri azarlamak üzere ahıra gelince bebek ölümden kurtuldu. Ahırın bir köşesinde yeni doğum yapmış kadın, yanında gülbüz bir çocukla öylece yatıyordu. Yaşlı hanım hem kaymak, hem de yeni doğum yapmış bir kadını ahırda yatırdıkları için söyleyeceğini söyledikten sonra tam çıkmak üzereydi ki bebeği görünce duygulandı ve çocuğun vaftiz annesi olacağını söyledi. Küçük kıızı haç çıkararak kutsadı, sonra da annesine süt ve para vererek kızın hayatta kalmasını sağladı. O günden sonra yaşlı hanımlar küçük kıza “kurtarılmış” demeye başladılar.

Küçük kız üç yaşındayken annesi hastalanıp öldü. Hayvan bakıcısı olan anneannesi torununa bakmak istemeyince yaşlı hanımlar çocuğu yanlarına aldılar. Siyah gözlü kız hayat dolu, çok tatlı bir cocuktu ve yaşlı hanımlar ona bağlanmışlardı.

Hanımların küçükü Sofya İvanovna -kızı vaftiz eden oydu- daha bir yumuşak yürekliydi. Büyüğü Mariya İvanovna ise biraz sertti. Sofya İvanovna küçük kıızı süslüyor püslüyor, ona okuma yazma öğretmeye çalışıyordu; onu okutmaya niyetliydi. Mariya İvanovna ise kıızı iyi bir oda hizmetçisi olarak yetiştirmek gerektiğine inanıyordu ve bu sebeple ona karşı titiz davranıyordu. Onu sık sık cezalandırıyor, hatta canı sıkkın olduğu zamanlarda dövüyordu. Böylece, iki zıt etkinin altında yetişen çocuk büyüyünce yarı oda hizmetçisi, yarı okumuş bir kız oldu. İsmi ne Katya'ydı ne de Katenka; ona Katyuşa diyorlardı. Dikiş dikiyor, odaları topluyor, azize resimlerinin tozunu alıyor, yemek pişiriyor, odun yarıyor, kahve servisi yapıyor, ufak tefek şeyleri yıkıyor, bazen de hanımlarla beraber oturup onlara kitap okuyordu.

Birçok talibi vardı, ama kimseyle evlenmeye yanaşmıyordu. Onu isteyen uşaklardan birine varırsa hanımların yanında alıştığı rahatlığı bulamayacağını, hayatının zorlaşacağını biliyordu.

Böylece on altı yaşına geldi. On yedisine yeni basmıştı ki hanımlarının üniversite öğrencisi zengin bir prens olan yeğeni ziyaretlerine geldi. Katyuşa delikanlıya âşık oldu, ama bunu ne ona ne de kendine itiraf edebildi. İki sene sonra aynı yeğen savaşa giderken yolu üzerindeki halalarının köyüne uğradı, dört gün kaldı; gitmeden bir gün evvel Katyuşa'yı baştan çıkardı ve ertesi gün eline bir yüz rublelik sıkıştırıp gitti. Bundan beş ay sonra genç kız gebe olduğunu anladı.

Her şeyden iğrenmeye başlamıştı; sadece onu bekleyen utançtan nasıl kurtulabileceğini düşünüyordu. Her işi istemeye istemeye yapıyordu. Birden kendi de farkında olmadan değişivermişti. Bir gün hanımlarına sonradan çok pişman olduğu kaba sözler söyledi ve ayrılmak istedi. Hayal kırıklığına uğrayan hanımları onu serbest bıraktı. Oradan ayrılınca bölge polis müdürünün yanına oda hizmetçisi olarak girdi, ama ancak üç ay kalabildi, zira ellilik müdür ona asılmaya başlamıştı. İhtiyarın iyice azıttığı bir gün kız öfkeleni ve yüzüne karşı “Bunamış, şeytan suratlı!” diye bağırıp adamı öyle bir itti ki ihtiyar sırt üstü yere yuvarlandı. Kabalık ettiği için onu işten kovdular. Doğum yaklaşıyordu, artık bir işe giremezdi; bu yüzden şarap ticareti yapan dul köy ebesinin yanına yerleşti. Doğumu kolay oldu, ama ebe doğum yaptırdığı kadınlardan birinden kaptığı bir hastalığı Katyuşa'ya bulaştırınca oğlanı bakım evine yollamak zorunda kaldılar. Yavrunun oraya gittikten az sonra öldüğünü söyledi yaşlı ebe.

Köy ebesinin evine yerleştiğinde Katyuşa'nın bütün parası yüz yirmi yedi rubleydi; yirmi yedi rublesi çalışıp kazandığı paraydı, yüz rubleyi de onu baştan çıkartan delikanlı vermişti. Ebinin evinden ayrılırken ise cebinde sadece altı ruble vardı. Parasını tutmayı bilmiyordu; kendine harcadığı gibi her isteyene de çıkarıp veriyordu. Ebe iki aylık bakımına, yemesine içmesine karşılık ondan kırk ruble almıştı; yirmi beş ruble çocuğun bakım evine yatırılması için verilmişti; ebe inek almak için kırk ruble borç istemişti; yirmi ruble de ufak tefek bazı şeylere, giysiye,

aya, kahveye harcanmıştı... Katyuşa iyileştiğinde beş parasız kalmıştı, bir iç araması lazımdı. Bir ormancının yanında iç buldu. Ormancı evliydi, ama tıpkı polis m¼d¼r¼ gibi o da daha ilk g¼nden Katyuşa'ya asılmaya başladı. Katyuşa ondan iğreniyordu, elinden geldiğince uzak durmaya çalışıyordu. Gelgelelim adam Katyuşa'dan daha tecr¼beli ve daha kurnazdı; ¼stelik patronuydu ve onu istediği yere yollayabilirdi. Sonunda uygun bir anını bulup Katyuşa'yı elde etti. Ormancının karısı durumu ¼đrendi. Bir keresinde kocasını Katyuşa'yla odada yalnız yakalayınca kızı saldırıp vurmaya başladı. Katyuşa karşılık verdi; iki kadın sa saa, baş başa d¼v¼řt¼. Bu kavganın sonunda Katyuşa'yı parasını vermeden kovdular. Katyuşa şehre gidip halasının yanına yerleşti. Eskiden kitap ciltleyen, işleri iyi giden halasının kocası artık m¼řterilerini kaybetmişti; gece g¼nd¼z durmadan içiyor, eline geçen her şeyi ikiye veriyordu.

Katyuşa'nın halası k¼¼k bir amaşırhane işetiyordu. Buradan elde ettiği gelire çocuklarına ve ayyaş kocasına bakıyordu. Halası Maslova'ya çamaşırcı olarak yanında çalışmasını teklif etti, ama Maslova amaşırhanedeki kadınların ağır çalışma şartlarını g¼rd¼đ¼ için cevabını elinden geldiğince geciktirmeye çalışıyor, bir yandan da yazıhaneleri dolaşıp hizmetçilik işi arıyordu. Sonunda, lise ¼đrencisi iki oğluyla oturan bir kadının yanına girdi. Ama bir hafta sonra bıyıklı, altıncı sınıf ¼đrencisi b¼y¼k oğlan dersleri bırakıp Maslova'ya rahat vermemeye başladı. Çocukların annesi bunun için Maslova'yı suçladı, parasını ¼deyip ona yol verdi. Başka yer de yoktu, ama hizmetçi bulma yazıhanelerinden birinde parmakları kocaman taşlı y¼z¼kler, tombul çıplak kolları bileziklerle dolu bir hanımefendiyle karşılaştı. Bu hanımefendi Maslova'nın başından geçenleri ¼đrendikten sonra ona adresini verdi ve evine gelmesini s¼yledi. Maslova gitti. Hanımefendi onu g¼ler y¼zle karşıladı, ¼rek ve tatlı şarap ikram etti, sonra oda hizmetçisini, eline bir pusula tutuşturarak bir yere yolladı. Akşam uzun saçlarına, sakalına ak d¼řm¼ř yaşlı bir adam oda-

ya girdi, hemen Maslova'nın yanına çöktü; gözleri parlayarak onunla şakalaşmaya başladı. Hanımefendi onu yan odaya çağırdı; Maslova kadının, "taptaze bir köylü kızı" diye fısıldadığını duydu. Ardından hanımefendi Maslova'ya yaşlı adamın çok paralı bir yazar olduğunu, hoşuna giderse ondan hiçbir şey esirgemeyeceğini söyledi. Maslova yazarın hoşuna gitmişti, sık sık görüşeceklerini söyleyerek ona yirmi beş ruble verdi. Halasına olan borcunu ödeyip kendine yeni bir elbise, bir şapka, birkaç da kurdele alınca yirmi beş ruble bitti. Birkaç gün sonra yazar onu tekrar çağırttı. Gitti Maslova. Ona yirmi beş ruble daha verdi ve ayrı bir daireye taşınmasını teklif etti.

Maslova yazarın tuttuğu dairede otururken, aynı evde kiracı olan, şen yaradılışlı bir tezgâhtara tutuldu. Maslova, durumu yazara kendi açtı ve ayrılıp satıcının küçük dairesine yerleşti. Onunla evleneceğini vadeden tezgâhtar, Maslova'ya bir şey söylemeden Nijniy'e kaçtı. Maslova dairede tek başına oturmak istedi, ama izin vermediler. Mahalle polisi, ancak sarı kart alırsa ve her hafta muayeneye gelirse yalnız başına oturabileceğini söyledi. Tekrar halasına gitti Maslova. Üzerindeki son moda elbiseyi, pelerini, şapkayı görünce halası onu saygıyla karşıladı ve yüksek tabakaya girdiğini düşünerek çamaşırhanede çalışmasını teklif etmeye cesaret edemedi. Maslova için artık bu söz konusu bile olamazdı. Çamaşırhanenin ilk odalarında vereme yakalanmış, soluk yüzlü, sıksa çamaşırıcı kadınların yaz kış açık pencereleri arasında, otuz derece sıcakta, sabunlu buharın içinde çamaşır yıkayarak, ütü yaparak sürdürdükleri, kürek mahkûmlarınıninkinden farksız bu hayata bakarken onlara acıyor, kendisinin de burada çalışabileceği ihtimali karşısında dehşete kapılıyordu.

Onun için çok zor geçen bu günlerde -ne bir koruyanı vardı ne de elinden tutanı- Maslova geneleve kız bulan bir kadının ağına düştü.

Sigaraya çoktan başlamıştı; tezgâhtar onu bırakıp kaçtıktan sonra içkiye de iyice alışmıştı. Hoşuna giden sadece şarabın tadı değildi;

içki başından geçen kötü olayları unutturuyordu, daha özgür ve kendinden daha emin birine dönüşüyordu. İçkili olmadığı zamanlarda ise içine bir ağırlık çöküyor, sıkılğan oluyordu.

Muhabbet tellalı kadın halaya hediyeler yağdırdı. Maslova'yı sarhoş ettikten sonra ona şehirdeki eve taşınmasını teklif etti; bu hayatın ona sağlayabileceklerini ballandıra ballandıra anlattı. Maslova ikisinden birini seçmek zorundaydı. Ya herkesin hor göreceği bir hizmetçi olarak kalacaktı -bu arada erkekler onu yine kovalayacak, o da ara sıra gizliden onlarla birlikte olacaktı- ya da erkeklerle yasaların koruması altında açıkça birlikte olup para kazanacağı, gelecek endişesi olmayan, kendisine huzur dolu bir hayat sağlayacak o eve gidecekti. Maslova ikinci yolu seçti. Bu şekilde kendisini bu duruma düşüren prensten, onu bırakıp kaçan tezgâhtardan ve ona kötülük eden herkesten intikam alacağını düşünüyordu.

Bu kararı vermesinde muhabbet tellalının, istediği giysiyi dik-tirip giyebileceğini söylemesinin önemli bir payı vardı: Kadife, atlas, ipek giysileri, omuzları açık ya da kollu tuvaletleri olacaktı. Maslova kendini üzerinde siyah kadifeden güller olan parlak sarı, göğüslerini açıkta bırakan bir elbiseyle hayal edince dayanama-dı, verdi nüfus cüzdanını. Muhabbet tellalı, hemen o akşam kiralık bir faytonla gelip Maslova'yı aldı ve Kitayeva'nın ünlü evine götürdü. O günden sonra Maslova için, kutsal kitapların ve bilge insanların emrettiklerine karşı çıkan, günahla dolu bir hayat başladı. Tebaalarının mutluluğunu düşünen hükümetin izniyle, hatta himayesi altında binlercesinin sürdüğü bu hayat, kadınların onda dokuzu için korkunç hastalıklara yakalanarak zamanından evvel gelen düşkünlük ve ölümlle sonlanırdı.

Çılgın gece eğlencelerinden ve sefahat âlemlerinden sonra gündüz geç saatlere kadar ölü gibi uyumak, öğleden sonra üçte ya da dörtte pis yataktan bitkin bir halde kalkmak; zehir gibi bir ağız ve aşırı içkinin üstesinden gelmek için maden suyu ve kahve;

sabahlıkla, bornozla, bir bluzla koridorlarda tembel tembel dolaşmak; perde arkasından pencereden bakmak; sonra yıkanmak, kremlenmek, saçlara, omuzlara koku sürmek, yeni giysileri ölçmek, elbisesi istediği gibi olmamış diye ev sahibiyile tartışmak, aynanın karşısına geçip kendine bakmak, yüzünü, kaşlarını boyamak, yemek yemek, ardından vücudu açıkta bırakan parlak, ipek giysiler giymek; süslü mobilyalarla döşeli ışıklandırılmış salona inmek; misafirlerin gelişi, müzik, dans, şekerleme, şarap, sigara; artık işi bitmiş ihtiyarların, kimi bekâr kimi evli genç adamların, tüccarların, çiftlik kâhyalarının, Ermenilerin, Musevilerin, Tatarların, zengin, yoksul, sağlıklı, hasta, ayık, sarhoş, kibar, kaba, asker, sivil, üniversite ya da lise öğrencisi, olası bütün sınıflara mensup, olası bütün yaş ve karakterdeki adamların konyuna girmek... Bağrıışmalar, kahkahalar, kavgalar, sonra müzik, sigara ve şarap... Ardından yine sigara ve şarap, akşamdan gün ağarınca dek kesilmeyen müzik... Ancak gün ışıdığında kendi başına kalmak ve derin bir uykuya yatmak... Hafta boyunca, her gün aynı şekilde... Hafta sonunda da devlet dairesine, erkek doktorların, memurların görevli oldukları kuruma gitmek... Bu adamlar, tabiatın günaha uzak durmaları için sadece insanlara değil, hayvanlara bile verdiği ar duygusunu ortadan kaldırarak, bazen ciddi ve sert bir tavırla, bazen de oynak bir neşeyle bu kadınları muayene ediyorlardı; sonra onlara, beraber işledikleri günaha devam etmeleri için gereken belgeyi veriyorlardı. Yine bir öncekinin aynısı bir hafta başlıyordu. Yaz kış, bayramda seyranda günleri hep böyle geçiyordu.

Maslova yedi sene boyunca böyle yaşadı. Bu yedi sene içinde iki ev değiştirdi, bir kere de hastaneye yattı. Yirmi altı yaşındayken, geneleve girişinin yedinci, bu yola ilk düşüşünün sekizinci yılında ise başına cezaevine atılmasına, şimdi de koğuştaki katillerle, hırslılarla altı ay bir arada kaldıktan sonra duruşmaya götürülmesine sebep olan olay geldi.

III

Maslova'nın, silahlı iki erin arasında ayaklarının altı sızlaya sızlaya bölge mahkemesine yürüdüğü zamanda eski hanımlarının yeğeni Prens Dimitri İvanoviç Nehlüdov -onu baştan çıkararak adam- kuş tüyü döşekli, yüksek yaylı karyolasında yatıyordu. Hollanda malı, tertemiz pijamasının önünü açmış, sigarasını tütürüyordu. Gözlerini, önündeki bir noktaya dikmiş, gün içinde neler yapması gerektiğini ve dün neler yaptığını düşünüyordu.

Dün akşamı varlıklı, tanınmış bir aile olan Korçağınlerde geçirdiğini hatırlayınca -herkes onun Korçağınlerin kızıyla evleneceğine kesin gözle bakıyordu- derin bir soluk aldı, bitmek üzere olan sigarasını atıp, gümüş sigaralıktan bir tane daha almak için elini uzattı, sonra vazgeçti. Pürüzsüz, beyaz bacaklarını karyoladan uzatıp terliklerini giydi, dolgun omuzlarına ipek sabahlığını aldı, hızlı ve geniş adımlarla yatak odasının bitişiğindeki briyantın, kolonya, parfüm, krem kokan tuvalet odasına geçti. Hemen hepsi dolgulu dişlerini özel bir macunla fırçaladı, ağzını hoş kokulu bir suyla çalkaladı, sonra da özenle yıkanmaya başladı. Kokulu sabunla ellerini yıkayıp uzamış tırnaklarını fırçayla temizledikten, yüzünü, kalın ensesini geniş mermer lavaboda yıkadıktan sonra, duşun hazır beklediği yan odaya geçti. Adaleli, yağlanmış, beyaz tenli vücudunu soğuk suyla yıkayıp kalın bir havluyla kurulandıktan sonra güzelce ütülenmiş, kar beyaz iç çamaşırları giyip ayağına da parlatılmış potinlerini geçirdi; ardından aynanın karşısına oturdu ve kısa, siyah sakalını, hafif seyrelmiş kıvrıkcık saçlarını iki ayrı tarakla taramaya başladı. Giyim kuşam için kullandığı her şey -iç çamaşırı, elbise, ayakkabı, kravat, kravat iğnesi, kol düğmesi- en iyisindendi; göze batmayan, sade, sağlam ve pahalıydı.

Nehlüdov onlarca kravat ve kravat iğnesinin arasından eline ilk geçenleri aldı -bunlardan arasından seçim yapmak hoş bir uğraştır bir zamanlar, oysa şimdi umursamıyordu- sandalyenin üzerinde hazır bekleyen elbisesini giydi ve tam anlamıyla dinç olmasa bile,

tertemiz ve mis gibi kokular sürünmüş bir vaziyette, parkelerini dün akşam üç uşağın ovarak temizlediği yemek salonuna girdi. Salonda meşe ağacından kocaman bir büfe ve aslan pençelerini andıran oyma bacaklarıyla soylu bir görünüme sahip, açılıp kapanır büyük bir masa göze çarpıyordu. Üzerine soyadının baş harfleri işlenmiş, kolalı, ince bir örtü serilmiş masada içi dolu gümüş bir kahvelik, gümüş bir şekerlik, kaymak dolu bir kap, taze francala, peksimet ve bisküvi dolu bir sepet duruyordu. Ayrıca mektuplar, günlük gazeteler ve *Revue des Deux Mondes*'ün¹ yeni sayısı da vardı. Nehlüdov tam elini mektuplara uzatıyordu ki koridora açılan kapıdan matem elbisesi giymiş, başında saçlarının döküldüğünü gizleyen dantelli bir başlıkla şişman, yaşlı bir kadın içeri girdi. Bu, Nehlüdov'un bundan kısa bir süre evvel vefat eden annesinin oda hizmetçisi, şimdi evin kâhyası olan Agrafena Petrovna'ydı.

Agrafena Petrovna, Nehlüdov'un annesiyle Avrupa'da on sene kadar kalmıştı; hali, tavrı bir hanımefendininkini hatırlatıyordu. Çocukluğundan beri Nehlüdovların evindeydi. Dimitri İvanoviç'in, "Mitenka" diye çağrıldığı zamanı bilirdi.

"Günaydın Dimitri İvanoviç."

Nehlüdov gülümseyerek, "Merhabalar Agrafena Petrovna." diye selam verdi, "Ne var, ne yok?"

Agrafena Petrovna mektubu verirken manalı manalı, "Oda hizmetçileri bir mektup getirdi; prenesten mi, annesinden mi, bilemiyorum. Çok oluyor, yanımda saklıyordum." dedi.

Nehlüdov mektubu alırken, "Peki, şimdi okurum" dedi. Agrafena Petrovna'nın gülümsediğini fark edince kaşlarını çatı.

Bu gülümseme, yaşlı kadının, mektubun Nehlüdov'un evleneceğine inandığı küçük prenses Korçagina'dan geldiğini bildiği anlamına geliyordu ve bu Nehlüdov'un hiç hoşuna gitmemişti.

1 1829'dan beri Fransa'nın başkenti Paris'te yayımlanan aylık edebiyat ve kültür dergisidir. (Ç.N.)

“Kıza söyleyeyim, beklesin biraz.” dedi Agrafena Petrovna ve masanın üzerindeki kırıntıları temizlemek için kullanılan küçük süpürgenin durması gereken yerde olmadığını fark edince alıp yerine koydu, sonra geldiği gibi sessizce yemek salonundan çıktı.

Nehlüdov, Agrafena Petrovna'nın verdiği parfüm kokulu mektubu açıp okumaya başladı. Gri, kalın bir kâğıda iri harflerle, dağınık bir el yazısıyla, “Üzerinize aldığınız sorumlulukları size hatırlatma görevini üstlendiğim için” yazılmıştı. “Bugün, 28 Nisan günü, mahkemede jüri heyetinde yer almanız gerektiğinden dolayı, dün akşam o size has rahatlıkla vadettiğiniz gibi, bugün tablolara bakmak için Kolosov ile bana eşlik edemeyeceğinizi hatırlatmak istedim. Görevinize gitmediğiniz için *à moins que vous ne soyez disposé à payer à la cour d'assies les 300 roubles d'amende, que vous refusez votre cheval.*² Bunu, dün akşam siz gittikten hemen sonra hatırladım. Unutmayın sakın. Pr. M. Korçagina.”

Kâğıdın arkasına da şu eklenmişti:

“*Maman vous fait dire que votre couvert vous attendre jusqu' à la nuit. Venes absolument à quele heure que cela soit.*³ M.K.”

Nehlüdov yüzünü ekşitti. Bu mektup küçük prenses Korçagina'nın iki aydan beri ustalıkla yürüttüğü uğraşın bir devamıydı; bu çaba Nehlüdov'u görünmez bağlarla her gün biraz daha genç kıza bağlıyordu. Ayrıca, ilk gençlik yıllarını geride bırakmış, bir de tutkuyla âşık olamayan insanlarda görülen, evlenmek için ilk adımı atarkenki o alışılmış kararsızlık bir yana, Nehlüdov küçük prensesle evlenmek istese bile bunu hemen yapamazdı. Bunun sebebi on sene evvel Katyuşa'yı iğfal edip yüzüstü bırakması değildi -o olayı çoktan unutmuştu ve evlenmesine bir engel saymıyordu- o sıralar evli bir kadınla yaşadığı ilişkiydi. Gerçi

2 At satın almak için kıyamadığınız 300 rubleyi, bölge mahkemesine ceza olarak ödemeyi göze almazsanız tabii. (Fr.)

3 Annem yemeğimizi geceye kadar bekleteceğini bildirmemi istedi. Gelebildiğiniz saatte bekliyoruz. (Fr.)

son günlerde kadınla ilişkisini kesmişti, ama kadın bu gerçeği henüz kabul etmiş değildi.

Nehlüdov kadınlardan çekinirdi, evli kadınlar ise onun bu çekingенliğini seviyorlardı. Kadın, Nehlüdov'un seçimlere girdiği bölgenin başkanının karısıydı. Nehlüdov'u hızla elde eden kadın, onu hem saran, hem de iğrendiren bir ilişkinin içine sürükledi gün geçtikçe. Nehlüdov, başlangıçta bu kadına kendini iyice kaptırmıştı; şimdi de ona karşı suçlu hissettiği için, rızası olmadan aralarındaki ilişkiyi bitiremiyordu. Nehlüdov'un, istese bile Korçagina'ya evlenme teklifinde bulunmaya hakkı olmadığını düşünmesinin sebebi buydu işte.

Masanın üzerindeki mektupların arasında kadının kocasından gelen bir mektup vardı. Zarfın üzerindeki el yazısıyla damgayı görünce Nehlüdov kızardı, kendini daha güçlü ve zinde hissetti. Tehlikenin yaklaştığını gördüğü zamanlar hep böyle hissedirdi, ama heyecanı boşunaydı. Nehlüdov'un belli başlı arazilerinin bulunduğu bölgenin başkanı, ona mayısın sonunda olağanüstü bir toplantı yapılacağını bildiriyordu; muhakkak toplantıya gelmesini, muhafazakârların var gücüyle direteceği okullar ve yollarla ilgili konularda çıkacak tartışmalarda, kendisinden *donner un coup dépoule*⁴ rica ediyordu.

Başkan aydın bir insandı, kendisi gibi düşünen birkaç arkadaşıyla birlikte III. Aleksandr döneminde alıp yürüyen irticaya karşı savaş açmıştı; bu uğraşla öylesine meşguldü ki karısının mutsuzluğundan haberi yoktu.

Bu adam yüzünden çektiği bütün acıları hatırladı: Bir keresinde onun, karısıyla olan ilişkisini öğrendiğini sanmıştı ve muhakkak gerçekleşmesi gereken düelloda havaya ateş etmeye karar vermişti. Kadının umutsuzluk içinde kendini sulara atmak için bahçeye koştuğu, onun da peşine düştüğü an canlandı gözlerinin önünde. Nehlüdov, "Olmaz, gidemem," diye geçirdi içinden, "ondan bir

4 Onu desteklemesini. (Fr.)

cevap almadan hiçbir şey yapamam.” Bir hafta evvel kadına bir mektup yazmış, ona karşı suçlu olduğunu, bu suçunu bağışlatmak için her şeye hazır olduğunu, kadının iyiliğini düşünerek aralarındaki ilişkinin bittiğini kesin bir dille ifade etmişti. Mektubuna henüz cevap almamıştı ve aslında bu da iyi bir işaretti. İlişkilerini bitirmeyi kabul etmemiş olsaydı şimdiye kadar çoktan cevap yazması ya da önceleri olduğu gibi çoktan çıkıp gelmesi gerekirdi. Nehlödov bir subayın kadına kur yaptığını duymuştu; bu onu hem kıskandırıyor, hem de artık canını sıkıkmaya başlayan bu yalandan kurtulma umuduyla sevindiriyordu.

Öteki mektup çiftliklerinin baş kâhyasından geliyordu. Kâhya, Nehlödov’un miras hakkını tamamen üzerine almak ve böyle işlerin nasıl yürüyeceğini karara bağlamak için gelmesi gerektiğini yazıyordu. Çiftlikleri, toprağı bol olsun, annesinin zamanında olduğu gibi yöneterek mi, yoksa eskiden annesine şimdi de prene önerdiği gibi imkânları çoğaltıp köylülere dağıtılan toprağı da işleterek mi devam edileceğini soruyordu. Kâhyaya göre bu yol onlara çok daha fazla kâr getirecekti. Adam ayrıca, ayın birinde yollaması gereken 3 bin rubleyi geciktirdiği için özür diliyordu. Parayı bir sonraki postayla yollayacakmış. Bu duruma sebep, köylülerden para toplamakta güçlük çekmesiymiş; parayı ancak hukuki yollara başvurarak alabilecekmiş. Bu mektup Nehlödov’un hem hoşuna gitmişti, hem de canını sıkıyordu. Hoşuna gitmişti, çünkü büyük çiftliklere sahipti ve bunların yönetiminin sadece onun emri altında olduğunu bilmek güzel bir şeydi. Canını sıkıyordu, çünkü ilk gençlik yıllarında Herbert Spencer’ı çok severdi; kendi de büyük bir toprak sahibi olduğu halde, onun *Social Statics*’te⁵ savunduğu, toprağın insanların ortak malı olduğu fikrini benimsemişti. Gençliğin verdiği asilik ve kararlılıkla, toprağın sadece kişinin özel malı olamayacağını söylemekle, üniversitedeyken bu görüşü savunan yazılar yazmakla yetinmemişti; babasından kalan küçük bir toprak parçasını da

5 Sosyal Denge. (İng.)

köylülere dağıtmıştı. Şimdiyse, annesinden kalan mirasla büyük bir toprak sahibi olduktan sonra iki yoldan birini seçmek zorundaydı; ya on sene evvel babasından kalan iki yüz hektar yeri verecekti ya da sessizce eskiden savunduğu bütün düşüncelerin yanlış olduğunu kabullenecekti.

Birinci yolu tutamazdı, çünkü geçimini topraktan sağlıyordu. Devlet hizmetine girip çalışamazdı, canı istemiyordu. Ayrıca lüks ve rahat bir hayat sürüyordu ve başka türlü yaşayamayacağına inanıyordu. Hem ne lüzumu vardı? Artık içinde o gençliğindeki güçlü inanç, o kararlılık, o sesini duyurma ve etrafındakileri şaşırtma isteği yoktu. Ama Spenser'ın *Social Statics* kitabından öğrendiği, toprak sahibi olmanın haksızlık teşkil ettiği fikrini ve sonradan Henry George'un mükemmel bir şekilde ortaya koyduğu delilleri inkâr edemezdi.

İşte bu yüzden kâhyanın mektubu canını sıkımişti.

IV

Nehlüdoğ kahvesini içtikten sonra kalktı, saat kaçta mahkemede olması gerektiğine bakmak için çalışma odasına yürüdü, hem küçük prensese de bir cevap yazacaktı. Çalışma odasına gitmek için atölyeden geçmek zorundaydı. Atölyenin ortasında duran sehpanın üzerinde yarım bırakılmış, ters duran bir tablo vardı; duvarlarda etütler asılıydı. İki senedir üzerinde çalıştığı bu tablonun, duvarlarda asılı etütlerin ve atölyenin görünümü, resim sanatında özellikle son zamanlarda açıkça hissettiği güçsüzlüğünü hatırlattı ona. Bunu, aşırı ince sanat zevkine veriyordu, ama yine de nahoş bir duyguydu.

Bundan on sene evvel kendini resim sanatına adanmak üzere devlet hizmetinden ayrılmıştı; resimden başka her uğraşa küçümseyerek bakmaya başlamıştı. Şimdi buna hakkı olmadığını anlıyordu; bu yüzden resim sanatıyla ilgili her şey tatsız bir duygu bırakıyordu içinde. Atölyeye can sıkıntısıyla şöyle bir göz gezdirdikten sonra

keyifsizce çalışma odasına geçti. Hayli geniş, yüksek tavanlı, her türlü konfora sahip, süslü mobilyalarla döşenmiş bir odaydı.

Nehlüdov büyük masasının çekmecesini açıp önemli evraklar için ayırdığı bölümde, mahkemede saat 11'de olması gerektiğini bildiren kâğıdı hemen buldu. Sonra küçük prensese daveti için teşekkür etmek ve yemeğe yetişmeye çalışacağını bildirmek üzere kâğıt kalem alıp masaya oturdu. Ama yazdığı notu yırtıp attı, çok senli benli olmuştu. Bir tane daha yazdı, bu kez de ifadelerini fazla soğuk buldu. Onu da yırttı ve duvardaki düğmeye bastı. Odaya donuk yüzü, orta yaşlı bir uşak girdi. Üzerinde ketenden gri bir önlük vardı; sakalını kesmiş, favorilerini uzatmıştı.

“Arabamı hazırlayın, lütfen.”

“Baş üstüne efendim.”

“Korçağınlerin oda hizmetçisi bekliyor. Teşekkür ediyor, gelmeye çalışacak deyin.”

“Baş üstüne.”

Nehlüdov, “Ayıp oldu, ama ne yapayım, yazamıyorum işte. Nasıl olsa akşama görüşeceğiz.” diye düşündü. Giyinmeye gitti.

Giynip dışarı çıktığında lastik tekerlekli araba kapının önünde hazır onu bekliyordu.

Beyaz yakalı gömlek giyen arabacı güneşten yanmış boynunu döndürerek, “Dün akşam Korçağınlere geldiğimde siz yeni çıkmıştınız. Kapıcı ‘Şimdi çıktılar.’ dedi.”

“Korçağınler ile münasebetlerimi arabacılar bile biliyor.” diye düşündü Nehlüdov. Son zamanlarda bir türlü savuşturamadığı “Korçağınla’yla evlenmeli miyim, evlenmemeli miyim?” sorusu yine aklına takıldı ve bu sıralar karar vermesi gereken diğer konularda olduğu gibi bunu da çözümsüz bıraktı.

Evliliğe birkaç sebepten dolayı olumlu bakıyordu. Bir kere evlilik aile ocağına huzur getirmesinden ziyade, kadın erkek ilişkilerini

bir düzene soktuğu için kişinin daha ahlaklı bir hayat sürmesine yol açardı; sonra -asıl önemli olan da buydu- Nehlüdov ailesinin, çocukların hayatına bir anlam katacağını umuyordu. Bu sebeplerden dolayı evliliğe olumlu bakıyordu. Fakat ona göre evliliğin olumsuz tarafları da vardı. Yaşı geçmiş bütün bekârlar gibi o da özgürlüğünü kaybetmekten ve gizem dolu bir varlık olan kadından gayriihtiyari korkuyordu.

Eğer evlenmeye karar verirse eş olarak Missi'yi (küçük prenses Korçagina'nın ismi Mariya idi ama tanınmış zengin ailelerde genelde olduğu gibi ona da başka bir isim yakıştırmışlardı) seçmesi için Nehlüdov'un çok önemli iki sebebi vardı. Birincisi soylu bir aileden gelen Missi, giyim kuşamından tutun da hal ve tavırlarına -konuşması, yürüyüşü, gülüşü- dek her şeyiyle, basit insanlardan farklıydı. Söz konusu tuhaf bir farklılık değildi tabii. Missi iyi yetiştirilmiş bir kızda bulunması gereken özelliklerin hepsine sahipti; genel görgü kurallarını hiçbir zaman aşmıyordu ve Nehlüdov bu özelliğe büyük değer veriyordu. Sonra, kendisi Missi'nin gözünde herkesten daha yüksek bir yerdedi. Nehlüdov'a göre bu ayrıcalık genç kızın onu anlamasına dayanıyordu. Nehlüdov'a ve yeteneklerine değer vermesi, kızın zeki ve insanları doğru değerlendirebilen biri olduğunu kanıtliyordu. Missi'yle evlenmeyi düşünürken onu kararsızlığa düşüren sebeplere gelince... Missi'den her bakımdan daha fazla meziyete sahip, dolayısıyla ona daha layık bir kız pekâlâ bulunabilirdi. Ayrıca Missi yirmi yedi yaşındaydı ve büyük ihtimalle daha önce de âşık olmuştu. Bunu düşünmek bile Nehlüdov'a büyük ıstırap veriyordu. Kızın geçmişte dahi olsa, ondan başka birini sevmesini kabul edemiyordu. Tabii o zamanlar kız Nehlüdov'la karşılaşacağını bilemezdi, ama onun başka birini sevebildiği düşüncesi bile Nehlüdov için bir hakaretti.

Yani evliliği hem istemesi hem de istememesi için yeterince eşit derecede sebebi vardı. Nehlüdov haline gülerek, kendini sırtına iki bağ odun vurulmuş bir eşeğe benzetiyordu. Neye karar vereceğini şaşırılmış, öylece bekliyordu.